

ПРИЛОЗИ. ОДДЕЛЕНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИКА И ЛИТЕРАТУРНА НАУКА
CONTRIBUTIONS. SECTION OF LINGUISTICS AND LITERARY SCIENCE

ISSN 0350-1914

МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ
MACEDONIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

ОДДЕЛЕНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИКА И ЛИТЕРАТУРНА НАУКА
SECTION OF LINGUISTICS AND LITERARY SCIENCE

ПРИЛОЗИ
CONTRIBUTIONS

XLII 1–2

СКОПЈЕ – SKOPJE
2017

Уредувачки одбор:

акад. Витомир Митевски (претседател)

акад. Блаже Ристовски

доп. член Марјан Марковиќ

СОДРЖИНА

СТАТИИ

Бобан КАРАПЕЈОВСКИ Показните заменки наспрема морфолошки врзаниот член како експоненти на категоријата <i>о̄пределеносӣ</i>	5
Бојан ПЕТРЕВСКИ Од проблематиката на нерестриктивната придавска модификација во македонскиот јазик	19
Милан ЃУРЧИНОВ Вредноста на литературното наследство на Исак Бабел во неговото и во нашето време	31
Милан ЃУРЧИНОВ Епитаф за една младост.....	45
Витомир МИТЕВСКИ Од византиското епско наследство. Песната за Армурис	53

КУЛТУРНИТЕ ИНТЕГРАЦИИ
И СТАБИЛНОСТА НА БАЛКАНОТ

Маја ЈАКИМОВСКА-ТОШИЌ

Прославата на култот на св. Јован Владимир
на балканските простори..... 85

Јасмина МОЈСИЕВА-ГУШЕВА

Двodomните писатели како основа за интеркултурен дијалог 101

Мируше ХОЏА

Законатите девици и Канонот на Лек Дукаѓини:
кон супстратите на матријархатот во споделените
балкански културни шеми и мотиви 115

Весна ПЕТРЕСКА

Опседнатоста со „натприродното/оностраното“ на народните
исцелители/ки во некои балкански културни мемории
(со посебен осврт на македонската културна меморија)..... 127

Кристина ДИМОВСКА

Потенцијални паремиолошки форми во избор
бугарски и македонски епски песни..... 141

ПРИКАЗИ

Катица КУЛАВКОВА

Фактографските сведоштва на Македонскиот албум
влог во стабилноста на македонскиот етнокултурен идентитет ... 157

Димитар ПАНДЕВ

За Киевскиот дамаскин..... 159

Бојан ПЕТРЕВСКИ

ОД ПРОБЛЕМАТИКАТА НА НЕРЕСТРИКТИВНАТА ПРИДАВСКА МОДИФИКАЦИЈА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Апстракт

За разлика од рестриктивните модификатори, чија функција се состои во тоа да се идентификува референтот (во определените именски синтагми) или да се комплетира квалификацијата (во неопределените именски синтагми), нерестриктивните се носители на второстепена информација, ирелевантна во поглед на идентификацијата/квалификацијата, но функционална на планот на синтаксата, семантиката и стилистиката.

Текстот го насочува интересот кон некои проблеми поврзани со нерестриктивните модификатори – формализацијата и функционалната перспектива на именската синтагма, прагматиката и нивната семантичка и стилистичка природа. Питоа, засегнати се основните тенденции во тој поглед – варијантноста на именските синтагми, статусот на модификаторите на планот на информациската структура, условеноста на интерпретацијата на нивниот карактер од контекстот и од сознанијата на адресатот, дигресивноста наспроти издигнатоста на повисок семантички ранг и застапеноста/изоставеноста во функционалните стилови.

1. ВОВЕДНИ БЕЛЕШКИ

1.1 ДЕФИНИРАЊЕ НА ПРОБЛЕМОТ

Како модификатори на планот на именската синтагма, придавките можат да вршат рестриктивна или нерестриктивна функција. Во првите случаи го стеснуваат опсегот на именската синтагма, при што ја

условуваат идентификацијата на нејзиниот референт/комплетирањето на квалификацијата. Во вторите, збогатувајќи ја нејзината содржина, припишуваат признаци што се ирелевантни во поглед на идентификацијата на односниот ентитет/комплетирањето на квалификацијата.

Им пристапувам на придавските модификатори што не ја условуваат идентификацијата на референтот, при што, како што сугерира терминот идентификација, ги разгледувам само определените именски синтагми. Сепак, имам предвид дека опозицијата рестриktivност – нерестриktivност е релевантна и на планот на именските синтагми со кои се врши квалификација [сп. ја разликата меѓу *џеешки финансиски проблеми* и *џеешки, финансиски проблеми*, каде што (во вториот случај) *финансиски* функционира како уточнување на *џеешки*].

Ако се разгледува именската синтагма изолирано од контекстот, може да ѝ се приговори на која било (не)рестриktivна интерпретација. Што се однесува на условеноста на идентификацијата на референтот од модификаторите, Серл (Serl 1991: 157) ја наведува синтагмата *нашиот славен војвода*, при што го интерпретира модификаторот *славен*, пред сè, како нерестриktivен. За рестриktivното толкување остава простор во поретки контексти, кои претпоставуваат множество *наши војводи* од кои само еден е славен.

Во истата смисла, посочувајќи дека нерестриktivната модификација е дополнување со информација на веќе конструиран референт, а рестриktivната придонесува за негова идентификација, со оглед на францускиот јазик, Менгено (Maingueneau 2014, 79-80) забележува дека не мора да бидат секогаш формално издиференцирани. Можноста за две интерпретации во еден случај ја илустрира со *Русиите деца шепаа по улициите*, каде што целта може да е референција на деца чија руса коса ги изделува од други, поинакви (рестриktivно толкување), од една страна, но и само да се даде дополнителен, дескриптивен детаљ (нерестриktivно толкување), од друга.

Во македонската средина, како и во лингвистиката воопшто, опозицијата рестриktivност – нерестриktivност е поразработена на планот на релативните реченици (в. Бужаровска 2008; Корубин 1990: 250-282; Минова-Гуркова 2000: 139-145, 257-263; Минова-Гуркова 2011: 28-31; Тополињска 1974: 87-88) одошто на придавската модификација (в. Тополињска 1997: 227-232).

Целта на овој труд е да фрли светлина врз некои проблеми на нерестриktivната придавска модификација што заслужуваат повеќе внимание – од формална, од семантичка, од прагматичка или од стилистичка перспектива. Тргувајќи од посоченото, наведувам именски синтагми во кои (не)рестриktivноста на модификаторите е согледлива и изолирано, при што не го пренебрегнувам фактот дека секоја интерпретација е подложна на проблематизирање со хипотетички контексти.

2. НЕКОИ ПРОБЛЕМИ НА НЕРЕСТРИКТИВНАТА МОДИФИКАЦИЈА

2.1 СОПСТВЕНИТЕ ИМЕНКИ И (НЕ)РЕСТРИКТИВНОСТА

Прегледот го почнувам од случаите со еден модификатор и со синтагми конституирани од сопствени именки, зашто дури и тие се подложни и на рестриktivна (1), (2), (3) и на нерестриktivна (4), (5) модификација.

(1) *Нашиот Иван работеше, а вашиот безделничеше.*

(2) *Постариот Хегел размислуваше за „философијата“ како за дисциплина којашто сиекна ирвенство на уметноста, поради тоа што беше когнитивна на начин на којшто не беше уметноста. (PP, 132)*

(3) *Бугарија потпишува конвенција и со Грција на нејзини октомври, а грчката флота била задолжена да ја ирекне морската комуникација меѓу Мала Азија и европска Турција. (Нова Македонија, 22. 10. 2012 г.)*

(4) *Во врска со каква во ништо сериозно заснована употреба на ова име е и именувањето на Зборникот на, според заблудите и според наивноста, карактеристичниот Верковиќ. (HP, 60)*

(5) *Така, неговите поетски зборови не може и да не се доведуваат во врска, и покрај нивната жива комуникација со родниот крај и со својот народ, со сите сторања на кои во студентата Москва бил изложен нежниот и природа и сиромашен студент од Македонија. (HP, 31)*

Во (2) се врши рестриktivна врз временска основа, а во (3) – врз просторна. Двата примера го привлекуваат вниманието во поглед на тоа што, за разлика од (1), каде што станува збор за двајца носители, ја релативизираат уникалноста на референцијата на сопствените именки дури и кога е во прашање еден ентитет. Во таа смисла, во (2) Хегел е подвоен метонимски, при што се посочува една фаза од неговото творештво, па се имплицира и друга, а во (3) се идентификува европскиот дел од Турција, која зафаќа и азиски.

Спротивно на тие случаи, во (4) и во (5) признаците го опфаќаат носителот во целост, т.е. не го сегментираат на временската оска или во неговата географска распространетост. Според тоа, разликата

меѓу (1), (2) и (3) (рестриктивните случаи), од една страна, и (4) и (5) (нерестриктивните случаи), од друга, се состои во тоа што во првите модификаторот не само што опишува туку и доведува до идентификација, а во вторите – само опишува.

2.2. ФОРМАЛИЗАЦИЈАТА НА ИМЕНСКИТЕ СИНТАГМИ СО РЕСТРИКТИВЕН И НЕРЕСТРИКТИВЕН МОДИФИКАТОР

Кога се во прашање именските синтагми со два модификатора од кои едниот е рестриктивен, а другиот – нерестриктивен, се отвора проблемот на формализацијата, т.е. на прозодиската реализација, од една страна, и на линеаризацијата, од друга. Во случаите каде што е во иницијална позиција, нерестриктивниот модификатор се реализира интегрирано на прозодиски план (6), (7), а кога следува по рестриктивниот, барем во говорениот јазик, редовно ја разбива именската синтагма со пауза (6а), (7а), независно од тоа што во пишуваниот може и да не биде сигнализирани со запирка, како во (7а).

(6) *Нескројливаџа* човечка природа е *џрчкаџа* која *џеоретџичарџе* и *џрактџичарџе* на *револуџиџа* не биле во *сосџојба* да ја *џребродат* и на која *џаднале* *сиџе* нивни *џџоџисџички џроектџи*. (НМ, 420)

(6а) *Човечкаџа*, **нескројлива** *џррода* е *џрчкаџа* која *џеоретџичарџе* и *џрактџичарџе* на *револуџиџа* не биле во *сосџојба* да ја *џребродат* и на која *џаднале* *сиџе* нивни *џџоџисџички џроектџи*.

(7) *Зарем сеџа џака лесно се заборава кој и како џосџојано џо џодџревање џрчкоџо џроџивење и давање неџоџребно „џориво“ на ирационалноџ џрчки однос кој доведе до џоа „џрчкаџа невооружена агресџа џроџив Македониџа“ да биде џредмеџ џред Евроџскиоџ суд?*

(7а) *Зарем сеџа џака лесно се заборава кој и како џосџојано џо џодџревање џрчкоџо џроџивење и давање неџоџребно „џориво“ на џрчкоџо **ирационален** однос кој доведе до џоа „џрчкаџа невооружена агресџа џроџив Македониџа“ да биде џредмеџ џред Евроџскиоџ суд?* (Дневник, бр. 1480)

Конструкциите (6) и (7), од една страна, и (6а) и (7а), од друга, функционираат како збороредни и прозодиски варијанти на една именска синтагма, при што, поради компактоста, првите се попогодни за формализација¹.

¹ Во таа смисла, фреквенциска анализа би покажала дали се и почести.

2.3 НЕРЕСТРИКТИВНИТЕ МОДИФИКАТОРИ НА ПЛАНОТ НА ФУНКЦИОНАЛНАТА ПЕРСПЕКТИВА НА ИМЕНСКАТА СИНТАГМА

За да го илустрирам проблемот поставен во оваа потточка, ќе ги изделам именските синтагми во кои по показната замена следува нерестриktivен модификатор. Пред да ги разгледам примерите, потребно е да се имаат предвид неколку поставки.

Показните замени се одликуваат со контрастивност, која се состои во тоа што служат за идентификација на референт од множество сочинето барем од два ентитета, кое е посочено од конститутивниот елемент на синтагмата². Според тоа, во случаите од типот на *оваа книга* со показната замена се идентификува елемент на множеството *книги*. Аналогно на тоа, во синтагмите со конститутивен елемент, модификатор и показна замена, каква што е *оваа инџересна книга*, се очекува конститутивниот елемент да го изделува множеството, модификаторот – подмножеството, а показната замена – елементот на подмножеството, т.е. референтот на именската синтагма. Што се однесува на посочениот пример, од множеството *книги* ќе се издели подмножеството *инџересни книги*, од кое ќе се идентификува *една инџересна книга*, што претпоставува контекст од типот на: *Денес ќе разговараме само за инџересни книги. Според ѝоа, да ѝочнем ѝоку со оваа инџересна книга*, каде што зборувачот (авторот) оценува дека е потребно да го идентификува референтот (*книгаѝа*) од подмножеството (*инџересни книги*), а не од множеството (*книги*), иако може да го издели и директно (од множеството) или, поконкретно, истата книга да ја идентификува со синтагмата *оваа книга*.

Сепак, неспорно е дека во случаите од типот на *оваа инџересна книга* модификаторот најчесто функционира нерестриktivно, односно дека зборувачот (авторот), во принцип, го припишува признакот откако ќе го идентификува референтот директно, од множеството. На пример, во (8) и во (9) именската синтагма е конципирана така, што модификаторот (*оѝѝимисѝичка/ѝеѝки*) не воведува подмножество (*оѝѝимисѝички оѝени/ѝеѝки времиња*), туку го квалификува референтот по идентификацијата. Со други зборови, кога ја осмислува именската синтагма, зборувачот (авторот) го изделува референтот (*оваа оѝена/оѝие времиња*) од множеството (*оѝени/времиња*), а го карактеризира (како *оѝѝимисѝичка/ѝеѝки*) апостериори, што доаѓа до интонациски израз: рестриktivното (пореткото) конципирање го поставува тежиштето на показната замена, а нерестриktivното – на модификаторот.

² За белегот контрастивност в. Корубин 1988.

(8) *Меѓутоа, веднаш ѝо оваа **ојџимисџичка** оценка, Фројд ќе рече дека никој не може да ѓо ѝредвиди усџехој и исходој на борбајџа...* (НМ, 416)

(9) *Во овие **џешки** времиња и невработеносџ, на Евроја ѝ ѝребаај ѝовеќе ѝрејџриемачи.* (Капитал, 17. 10. 2012 г.)

Тоа укажува на секундарноста на нерестриктивната модификација воопшто и го засега проблемот на функционалната перспектива на именската синтагма. Бидејќи референтот не може да се квалификува пред да се идентификува, рестриктивната модификација е примарна, а нерестриктивната – условена од рестриктивната. Следствено, што се однесува на функционалната перспектива, нерестриктивната модификација е носител на повисок степен на комуникациски динамизам одошто рестриктивната³. Така, во (10) модификаторот одличната е понова информација одошто македонска и традиционална.

(10) ***Одличнајџа** македонска ѝтрадиционална кујна е рецејџојџ за усџехој на овој семеен бизнис, од кој се насладуваајџ ѓурманијџе и уживајџелијџе во добра храна, вели Чамо.* (Капитал, 20. 1. 2012 г.)

2.4. ФАКТОРОТ НА АДРЕСАТОТ

Интерпретацијата на карактерот на модификаторот е условена и од претпоставките на адресатот, т.е. од неговите сознанија за референтот. Во тој поглед, се изделуваат случаите во кои концепциите за именската синтагма на авторот и на адресатот се разидуваат. Во прашање се модификатори што авторот ги конципира како нерестриктивни, а адресатот ги восприма како рестриктивни, односно сознанија за кои авторот погрешно проценува дека, врз основа на поширокот искуство, ги споделува со адресатот. Обратните случаи – нерестриктивна интерпретација на рестриктивни модификатори, се поретки: бидејќи е нужна, рестриктивната модификација е далеку пофреквентна од нерестриктивната, со што причинува афинитет кон воспримање на модификаторите како рестриктивни и во случаи каде што се од нерестриктивен карактер.

Доследно на тоа, ако се разгледува (11) изолирано од контекстот, модификаторот (*сложени*) ќе се подложи на коректно толкување само ако се совпаѓаат концепциите на авторот и на адресатот. Ако го интерпретира модификаторот како нерестриктивен, адресатот ќе ги воопшти

³ За пристапот кон јазичните елементи со оглед на комуникацискиот динамизам в. Firbas 1992.

како сложени сите меѓународни односи, а со рестриktivната интерпретација – ќе оквалификува како такви само некои од нив (за двосмисленоста во случаите од тој тип сп., на пример, Jespersen 1992: 112).

(11) *Усїехої̄ на мисїаї̄а на їрваї̄а француска дама ї̄ама каде шї̄о друї̄їе не усїеаја, сїоред неа, се должи на ї̄оа шї̄о ї̄аа во Либија дошла како жена, како мајка, без да се задржува їрї̄їоа многу на **сложениїе** меѓународни односи, но со одлучна намера да сїаси живої̄и. („Утрински весник“, 4. 9. 2007 г.)*

2.5. НЕРЕСТРИKТИВНИТЕ ПРИДАВСКИ МОДИФИКАТОРИ КАКО РЕЧЕНИЧНИ ТРАНСФОРМИ

Посебно треба да се разгледуваат нерестриktivните модификатори што функционираат како реченични трансформи, т.е. како еквиваленти на причински, условни и допусни дел-реченици (за придавските конструкции во функција на реченични трансформи в. Геговски 2003; Милошевиќ 1987, Тополињска 1997: 96-98). За разлика од претходните примери, тие се нужно формално издиференцирани; на прозодиски план, секогаш се реализираат издвоено, неинтегрирано во исказот.

Во таа смисла, конструкцијата во (12) функционира причински (‘бидејќи е неверлив по природа’), во (13) – условно (‘ако се вооружени со таква вера’), а во (14) – допусно (‘иако е роден во Крушево’).

(12) *И многу најаї̄ениої̄ македонски народ, ї̄о їрї̄рода **недоверлив**, се їлаши да їрѓне ї̄о својої̄ їаї̄ ог сї̄рав да не їрѓне сам. (ПР, 113)*

(13) ***Вооружени со ї̄аква вера** и ѓорекї̄и во їламеної̄ на їворечкаї̄а мака ог недосї̄їѓнаї̄ої̄о и неїознаї̄ої̄о, ї̄саї̄елиї̄е ќе знааї̄ шї̄о да барааї̄ ог криї̄икаї̄а, како да ѓо їосї̄аваї̄ односої̄ сї̄рема неа и како, ог своја сї̄рана, да њ їомоѓнаї̄ да израсне како їолноценеї̄ їворечки факї̄ор во живої̄ої̄ на лиї̄ераї̄ураї̄а. (ДМ, 70)*

(14) ***Роден во Крушево** 1829 ѓодина, Марко Цеї̄енков всушносї̄ води їої̄екло ог блискої̄о ог Прилеї̄ село Ореовец (ї̄о машка лоза) и ог Крушево (ог женска лоза), а їоѓолемої̄ дел ог живої̄ої̄ ѓо їоминува во Прилеї̄. (ГТ, 163)*

За разлика од тие случаи, (15) и (16) содржат дигресивни атрибути, кои отстапуваат од реченичниот контекст, т.е. не воспоставуваат семантичка врска со финитната глаголска форма⁴.

(15) *Моејто родно Байчор, обесено на жрациите на Вичо йланина, никогаши не се заборава, не се ѓуби.* (ПР, 240)

(16) *Рисјто Миле Оџненов, роден 1885, во 1946 година во Байчор Германциите го умреа.* (ПР, 245)

Реченичната трансформа најчесто се однесува на субјектот (12), (13), (14) и ја зазема иницијалната позиција. Директниот (17) и индиректниот објект (18) во функција на нејзини носители не се исклучени, но се неспоредливо поретки⁵.

(17) *Разочаран од расилејојџи, џаа се обидуваше да го ујџеши.*

(18) *Исјрошен до немајкаде, џие му йомаџаа додека да закрејне.*

Ги издвојувам конструкциите што може да се парафразираат како 'додека го прави тоа, таков е', каде што *го йрави џоа* се однесува на настанот, а *џаков* – на приznakот чиј носител е субјектот (19) или директниот објект (20). Станува збор за конструкции што изразуваат карактеристика што е „ефемерна“ (Ивиќ 2002), привремена или – попрецизно – актуелна во интервалот/моментот на настанот. Во прашање е таква особеност на еден од учесниците што, со тоа што е актуализирана во интервалот/моментот на настанот, укажува и на една од околностите под кои се одвива. Потврда за тоа е трансформацијата на тие конструкции во прилошка определба (19а). Сепак, треба да се има предвид дека таа можност не е отворена во сите случаи, туку само кога карактеристиката е доволно релевантна за целиот настан, а не ексклузивно за носителот, кој во случаите подложни на трансформација секогаш е во функција на субјект. Поради тоа, ако е карактеристиката во (20) во врска со директниот објект, конструкцијата во (20а) не е можна како нејзина варијанта. Спротивно на тоа, ако е во

⁴ Врз случајот на францускиот јазик, Комбет (Combettes 1998, 46-54) издвојува две големи групи неинтегрирани конструкции: „околносни“, кои соодветствуваат на реченичните трансформи, и „дескриптивни“, кои соодветствуваат на дигресивните атрибути.

⁵ Примерите во (17) и во (18) се конструирани.

релација со субјектот, таа трансформација доаѓа предвид⁶. Како и да е, најважно е да се одбележи дека, и да е можна, трансформацијата не ја неутрализира разликата меѓу варијантите: како што посочив, едната ја истакнува врската на карактеристиката со субјектот, а другата – со дејството.

(19) *Еден ден, ѝо мноџу нейросѝани ноќи, мојоѝ сосед Мирко влезе зазбивѝан...* (ПБ, 13)

(19a) *Еден ден, ѝо мноџу нейросѝани ноќи, мојоѝ сосед Мирко влезе зазбивѝано...*

(20) *Не сакав да ја џледам ѝаџна.* (ТК, 39)

(20a) *Не сакав да ја џледам ѝаџно.*

Што се однесува на формализацијата, тие конструкции се стремат да ја заземат финалната позиција во реченицата и, во принцип, се реализираат интегрирано на прозодиски план. Во некои случаи, особено кога се отстапува од таа тенденција, т.е. кога се препозитивни и неинтегрирани, влегуваат во судир, пред сè, со причинските трансформи. Така, проблемот на интерпретацијата во случаите од типот на (21), каде што карактеристиката може и да биде и да не биде во причинска врска со настанот, не го решава секогаш дури ни контекстот.

(21) *Разџневен, ѝолицаецоѝ ја заѝре Марија Акреѝова...* (ПР, 111) ('бидејќи беше разгневен, полицаецот ја запре Марија Акрепова' / 'кога ја запре Марија Акрепова, полицаецот беше разгневен').

2.6 НЕРЕСТРИКТИВНАТА ПРИДАВСКА МОДИФИКАЦИЈА И СТИЛИСТИКАТА

Со нерестриktivните модификатори, чија функција е „орнаментална“ (Jespersen 1924: 111-112), се постигнува „реторички ефект“ (Serl 1991: 157), што ја сугерира причината кога се во прашање несвојственоста за разговорниот стил, од една страна, и вообичаеноста за уметничката литература, од друга. Специфичност на разговорниот стил е редукација на исказот, што налага да не се оптоварува ни именската синтагма, која во него се структурира така, што

⁶ Поилустративно, конструкцијата *Не сакав да ја џледам ѝаџен* може да се трансформира во *Не сакав да ја џледам ѝаџно*, но конструкцијата *Не сакав да ја џледам ѝаџна* не може да се трансформира во *Не сакав да ја џледам ѝаџно*.

ги ползува нужните модификатори, потребни за идентификација, а ги изостава „орнаменталните“, функционални за „реторички ефекти“. Сепак, разликата е од формален карактер: тоа што во разговорниот стил не се среќаваат нерестриктивните модификатори не значи дека се изоставени нерестриктивните признаци, кои во него имаат само инаква форма – на пример, како именска предикација. Во таа смисла, како разговорна варијанта на (22) функционира (22a).

(22) *Нейреовидливоиѝ Александар може и да ѝе изненади.*

(22a) *Александар може и да ѝе изненади. Нейреовидлив е.*

3. ЗАКЛУЧНИ ЗАБЕЛЕШКИ

3.1 СОГЛЕДУВАЊА ОД ИЗЛОЖЕНОТО

Признаците што му се припишуваат на референтот, а не се релевантни за идентификацијата треба да се разгледуваат на планот на синтаксата, семантиката, прагматиката и стилистиката. Во таа смисла, треба да се имаат предвид формалната варијантност на односните именски синтагми, релациите што ги воспоставуваат карактеристиките со финитната глаголска форма, условеноста на толкувањето на нивниот карактер од претпоставките на адресатот и нерамномерноста на застапеноста во функционалните стилови. Накратко, нерестриктивните модификатори, кои во најголема мера се својствени за уметничката литература, а во најнезначителна – за разговорниот јазик, може да се реализираат и интегрирано и неинтегрирано во именската синтагма, да се однесуваат на кој и да е референт, да функционираат и како еквиваленти на зависни дел-реченици и да бидат интерпретирани и различно одошто се конципирани.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

а) на кирилица:

1. Бужаровска 2008: Бужаровска, Елени. Стратегии на релативизација во стандардниот македонски и бугарски јазик. In: *Studia linguistica polonome-meridianoslavica*: 2008, 137-153. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

2. Геговски 2003: Геговски, Дејан. Околу кондензираните трансформи маркирани како причински. In: *Studia linguistica polono-meridianslavica*: 2003, 109-117. Poznań: Uniwersitet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
3. Ивић 2002: Ивић, Милка. О проблему реда речи. In: *Славистички студии*: 2002, 167-172. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.
4. Корубин 1988: Корубин, Благоја. In: Реферати на македонските слависти за X меѓународен конгрес: 1988, 41-51. Скопје: Македонски славистички комитет.
5. Корубин 1990: Корубин, Благоја. На македонско граматички теми. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
6. Милошевић 1987: Милошевић, Ксенија. О каузалној функцији предикативних атрибута у српскохрватском језику. In: *Studia linguistica polono-jugoslavica*: 1987, 175-190. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.
7. Минова-Ѓуркова 2000: Минова-Ѓуркова, Лилјана. Синтакса на македонскиот стандарден јазик. Скопје: Магор.
8. Минова-Ѓуркова 2011: Минова-Ѓуркова, Лилјана. Релативната реченица во македонскиот јазик во XIX и XX век. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.
9. Тополињска 1974: Тополињска, Зузана. Граматика на именската фраза во македонскиот литературен јазик. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.
10. Тополињска 1997: Тополињска, Зузана. Македонските дијалекти во Егејска Македонија. книга 1, Синтакса. дел 2. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

б) на латиница:

1. Combettes 1998: Combettes, Bernard. *Les constructions détachées en français*. Paris: Édition Orphys.
2. Firbas 1992: Firbas, Jan. *Functional Sentence Perspective in Written and Spoken Communication*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Jespersen 1924: Jespersen, Otto. *The Philosophy of Grammar*. Chicago: The University of Chicago Press.
4. Maingueneau 2014: Maingueneau, Dominique, 2014. *La syntaxe du français*. 2e éd. Paris: Hachette Supérieur.
5. Muller 2008: Muller, Claude, 2008. *Les bases de la syntaxe : Syntaxe contrastive français – langues voisines*. Bordeaux: Presses Universitaires de Bordeaux.
6. Neveu 1998: Neveu, Franck, 1998. *Études sur l'apposition ; Aspects du détachement nominal et adjectival en français contemporain, dans un corpus de textes de J.-P. Sartre*. Paris: Honoré Champion Editeur.
7. Serl, Džon 1991. *Govorni činovi*. Beograd: Nolit.

Извори:

- ГТ Тодоровски, Гане. (2007). Македонската книжевност во XIX век. Скопје: Штрк.
- ДМ Митрев, Димитар. (2007). Живо дело. Скопје: ТНИД „Ѓурѓа“.
- НМ Милошевиќ, Никола. (2005). Нови антрополошки есеи. Скопје: Култура. (превод од српски: Глигор Стојковски)
- НР Радически, Науме. (2006). Литературна раскрсница. Скопје: Македонска реч.
- ПБ, Бакевски, Петре. (2007). Еден гавран, два гаврана... Скопје: Тера Магика.
- ПР Раковски, Павле. (2011). Македонците и Граѓанската војна во Грција, том I, Во длабока ноќ зората се раѓа (сеќавања, размислувања, сознанија). Скопје: Македоника литера.
- РР Рорти, Ричард. (2001). Контингентност, иронија и солидарност. Скопје: Темплум.
- ТК Кацаров, Трајче. (2008). Татко и отец. Скопје: Македонска реч.

Bojan PETREVSKI (Skopje)

Summary

The article is dealing with some problems of the non-restrictive modifiers, which do not condition the identification of the entity on which the noun phrase refers. As it could be noticed, they should be treated on syntactic, semantic, pragmatic and stylistic level. The reasons for this approach consist of the variety of the noun phrases, the relations that the non-restrictive modifiers establish with the finite verbal form, the conditionality of the interpretation of their character by the recipient and the discrepancy of the distribution in the functional styles.